



LUNDS
UNIVERSITET

Demokrati eller demokratisk kontrol?

En kritisk diskursanalyse af politikere og juristers fremstilling af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

Ida Helene Sørensen-Diercksen

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG31

Termin: VT 2018

Vejleder: Rouzbeh Parsi och Björn Lundberg

Omfang: Antal ord (12.726)



Abstract

This paper examines the discourse regarding The Danish Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe. The study is focused around eight articles from 2017 in which the European Court of Human Rights dynamic interpretation of the European Convention of Human Rights is either questioned or defended. In choosing these articles the study focuses on including both politicians and lawyers since this discourse represents a continuing battle between democratic control and democracy. In analyzing these articles, the study will use Fairclough's Critical Discourse Analysis with a theoretical social constructivism perspective. The analysis of this study shows that the discourse regarding the dynamic interpretation is constantly changing and is an example of what happens when making a national problem international. The analysis shows clear representations of power, hierarchy and status in the public debate for both politicians and lawyers and this study can therefore serve as an example for other discourses where the international society and human rights are criticized. This study shows the power hierarchy with the Danish Justice Minister, Søren Pape Poulsen, at the top followed by the lawyers and then the following politicians. The lawyers never gained more than minimal influence because of the Ministers ability to placate them.

Keywords: Danish foreign policy, The Danish Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe, Denmark and the EU, Danish politics.

Nøgleord: Dansk udenrigspolitik, Det danske formandskab for Europarådet, Danmark og EU, dansk politik.

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	1
1.1	Problemformulering, formål og problemstillinger	3
1.2	Materiale og afgrænsning	4
1.2.1	Primær- og sekundært materiale	5
1.2.2	Kildekritik	7
2	Historiske forudsætninger	8
3	Teori og metode	10
3.1	Faircloughs kritiske diskursanalyse	12
4	Litteraturoversigt og tidligere forskning	15
4.1	Mads Bryde Andersen	16
4.2	Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsen	19
5	Analyse	21
5.1	Medindflydelse	21
5.2	Drop konventionerne	23
5.3	Forandre for at bevare	24
5.4	En selvopfyldende profeti	26
5.5	En tandløs Grundlov	27
5.6	At stryge dem med hårene	29
5.7	En stat over staten	30
5.8	Demokratisk kontrol	32
5.9	Opsamling	33
6	Diskussion	36
6.1	Sammenfatning	37
	Referencer	39
	Bilag	42

1 Indledning

Denne opgave analyserer diskursen i perioden op til Danmarks overtagelse af formandskabet for Europarådet. I Danmark har der i en årrække været utilfredshed med den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) og mere specifikt dens indflydelse på de danske domstole. Diskursen blev gradvist mere polariserende og populistisk, og denne udvikling kan potentielt ende med at risikere retssikkerheden for alle borgere i Europa. Diskursen tog til i styrke op til overtagelsen af formandskabet, og ved at udvælge et antal artikler skrevet af forskellige politikere og jurister fra denne periode, er det muligt at analysere diskursen. Denne opgave vil give et indblik i diverse problematikker forbundet med den dynamiske fortolkning og belyse problematikker i selve forholdet mellem staten og det internationale samfund; således i forholdet mellem suverænitet og EU.

Princippet om den dynamiske fortolkning af den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) er karakteristisk for Menneskerettighedsdomstolen (EMD). Domstolen har således bestemt at; “the Convention is a living instrument which (...) must be interpreted in the light of present-day conditions”.¹ Derfor skal de rettigheder og friheder i EMRK tilpasse sig til nutidens samfund. Således ”opdateres” konventionen og bliver til en dynamisk eller evolutionær fortolkning. Ligesom medlemsstaterne udvikler sig, udvikler konventionen også sig, og derved udvider begrænsningerne for medlemsstaterne sig. Denne effekt har rejst spørgsmål om, hvorvidt domstolen legitimt har fortolket konventionen, eller om fortolkningen grænser op til ulovlig retsaktivisme. Den danske regering udtalte, at den under det tidligere danske formandskab for Europarådet fra november 2017 til maj 2018 ville rejse spørgsmålet om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols fortolkning af de europæiske menneskerettigheder. Derfor har jeg valgt at analysere de forskellige argumenter for og imod en reform af den dynamiske fortolkning af EMRK.

En reform af den dynamiske fortolkning kan potentielt true befolkningens retssikkerhed, og det er derfor vigtigt at kende til argumenterne, forstå dem og de bagvedliggende agendaer. Retssikkerheden bliver truet, hvis den dynamiske fortolkning bliver

¹ Tyrer v. the United Kingdom Judgment 25 April 1978 (Application no. 5856/72), § 31.

reformeret, således at det eksempelvis bliver muligt at sende kriminelle udlændinge ud af Danmark uden at tage hensyn til de internationale konventioner. Menneskerettighederne skal beskytte minoriteterne fra majoriteten – og det er især i denne tid, at majoriteten og staterne angriber menneskerettighederne.

Jeg har valgt otte avisartikler fra 2017, som præsenterer forskellige argumenter for og imod en reform fra både danske politikere, journalister og jurister fra Danmark. Dette skal fungere som mit primærmateriale, da jeg vil analysere argumenterne ud fra disse artikler.

1.1 Problemformulering, formål og problemstillinger

Jeg vil undersøge, hvilke magthierarkier der eksisterer i debatten om den dynamiske fortolkning, EMD og EMRK. Jeg vil derfor analysere de forskellige argumenter i debatten, for at se hvordan henholdsvis politikere og jurister påvirker debatten, samt hvad deres formål med denne fremstilling er. Formålet med denne analyse er at anskueliggøre den politiske beslutningsproces, samt hvilke menneskeretslige konsekvenser dette kan have. Jeg vil således lave en diskursanalyse af danske jurister og politikers italesættelse af EMD samt den dynamiske fortolkning i de danske medier. Diskussionen om EMD, EMRK og den dynamiske fortolkning har fyldt meget de danske medier. Menneskerettighederne er under angreb – og ikke blot i Danmark. Mange danske borgere og politikere har haft svært ved at forstå de seneste afgørelser, og særligt hvordan de danske domstole bliver påvirket af EMD. Danmarks internationale relationer og dets deltagelse i EMD står overfor en usikker fremtid. Ved overtagelsen af det danske formandskab i november 2017 var der en række muligheder for, hvad der kunne ske ud fra daværende situation. Den første mulighed ville være, at det danske formandskab forsøgte at reformere den dynamiske fortolkning men mislykkedes. Dette kan skabe yderligere utilfredshed blandt politikere og borger i forhold til deres retfærdighedsfølelse og forholdet til EU – hvilket kan resultere i en opsigelse af konventionen og EU-medlemskabet som følge af dette. En variation af dette kan være at reformen ikke lykkedes, men at Danmark forbliver i EU og at retsfølelsen bliver genskabt over tid. På trods af at chancen for en reform var minimal, var det fortsat en mulighed. I så fald ville den demokratiske opbakning til EMD sandsynligvis stige men på bekostning af retssikkerheden blandt de udsatte i samfundet.

En anden problematik i forbindelse med denne debat er at man ofte taler om menneskerettigheder ud fra en idé om, at de skal være demokratiske. Dette fungerer fint i samfund uden minoriteter – men realiteten er en anden. Menneskerettighederne skal naturligvis beskytte almindelige borgere men også de udsatte i samfundet, som majoriteten ønsker væk.

Sproget er ikke neutralt men forandrer verdenen – og dermed også det politiske landskab. Det er derfor vigtigt at kunne tyde, hvad politikere siger, hvorfor og hvilken effekt det har på omverdenen. Sproget er også meningsdannende og har en skabende effekt. Omtaler politikere eksempel EMD på en bestemt måde flere gange, begynder borgere ofte at opfatte EMD på samme måde.

1.2 Materiale og afgrænsning

Eftersom jeg lave en diskursanalyse af danske jurister og politikers italesættelse af den Europæiske Menneskerettighedsdomstol samt den dynamiske fortolkning i de danske medier, har jeg valgt otte artikler fra danske aviser i perioden fra sidst i juli til sidst i september 2017. Disse artikler er både skrevet af journalister, politikere og jurister. Jeg har valgt at afgrænse mit primærmateriale til en blanding af meningsinterviews om forskellige danske politikere samt læserbreve af politikere på den ene side af debatten og kroniker, kommentarer og debatartikler fra forskellige jurister. Jeg har også valgt at fokusere på månederne inden overtagelsen af formandsposten, eftersom det er i denne periode, hvor de forskellige aktører i debatten forsøger at påvirke beslutninger i forhold til en mulig reform af den dynamiske fortolkning af EMRK. Jeg har valgt disse artikler, blandt andet fordi de er udgivet løbende over tre måneder før november 2017, hvor Danmark overtog formandskabet for Europarådet, og kan derfor læses som den politiske optakt til formandskabet. Jeg har desuden valgt dette perspektiv, da jeg mener, dette giver et helhedsindtryk af det danske formandskab, dagsordenen i formandskabet, de menneskeretslige konsekvenser samt den seneste kritik af EMD og årsagen til denne kritik.

1.2.1 Primær- og sekundært materiale

Jeg har valgt mit primærmateriale ud fra en række kriterier. Som det første skulle artiklerne være af forskellige genrer og af forskellige forfattere. Dette betød, at jeg både søgte efter debatartikler, kronik, læserbreve og meningsinterviews. Samtidigt søgte jeg efter artikler af både politikere, journalister og jurister. Dette ønskede jeg for at opnå et bredt perspektiv. Meningsinterviews af journalister valgte jeg, da disse er brugbare i forhold til at sammenligne politikere og juristers argumenter. Grundet analysens begrænsede omfang valgte jeg, som nævnt ovenstående, otte artikler. De valgte politikere er Trine Bramsen (Socialdemokratiet), Peter Skaarup (Dansk Folkeparti) og Søren Pape Poulsen (Det Konservative Folkeparti). Jeg ville ikke vælge flere politikere fra samme parti og ønskede politikere som var tydeligt engageret i debatten. Jeg søgte derfor på politikere som kritiserer domstolen.

Jeg valgte desuden meningsinterviewet af Morten Skærbæk vedr. Jon Fridrik Kjølbro, Trine Bramsen og Søren Pape Poulsen da denne artikel har citater fra Justitsministeren Søren Pape Poulsen – hvilket er særligt vigtigt i forhold til Danmarks internationale forpligtelser og en mulig reform af EMD. Derudover er Jon Fridrik Kjølbro Danmarks eneste dommer ved menneskerettighedsdomstolen, og derfor var det også vigtigt at få hans stemme med i analysen. Jeg ønskede også en artikel fra enten Morten Messerschmidt (DF) eller Peter Skaarup – som begge er EU modstandere og højt placeret i partiet. Morten Messerschmidt kan ofte blive lidt ”skinger”, hvilket gjorde at jeg fravalgte ham i sidste ende. I stedet valgte jeg gruppeformanden og ordfører for Folketingets retsudvalg Peter Skaarup, som også har skrevet flere EU-kritiske læserbreve. Meningsinterviewet omhandlende blandt andet Trine Bramsen valgte jeg, da denne artikel fungerer som et eksempel på den dialog mellem politikere og jurister, der har været i gang i snart to år. Det var desuden også vigtigt at have et bredt perspektiv af politikere fra såvel EU-venlige partier som fra EU-modstandere.

Jeg valgte juristerne med henblik på at få jurister med forskellige erhvervsmæssige erfaringer. Dette viste sig at være sværere end forventet. Jeg vidste, at jeg ville bruge en artikel fra Jonas Christoffersen, da han er direktør for Institut for Menneskerettigheder og har derfor været særlig aktiv i forhold til debatten om en reform af EMD og den EMRK (den Europæiske Menneskerettighedskonvention). Derfor valgte jeg kronikken af Jonas

Christoffersen og Mikael Rask Madsen, som er professor i international ret og domstole.² Desuden valgte jeg også artiklen, da den repræsenterer et perspektiv mellem de to yderfløje. Kommentaren fra advokaten René Offersen har jeg valgt, da den til gengæld repræsenterer ovenstående yderfløj, og derfor er et nyt indspark i debatten. René Offersen kommer med en del modargumenter til politikernes udtalelser. Hovedsageligt svarer han på en tidligere artikel fra Bertel Haarder (V), men han svarer også på en række generelle kritikpunkter fra politikerne; blandt andet i forhold til Levakovic-sagen, hvilket også er en årsag til, at jeg valgte denne artikel. Den sidste valgte artikel er af en debatartikel af Jacques Hartmann i Politiken, hvor han påstår, at der er folkelig opbakning til menneskerettighedskonventionen. Dette virker som et forsøg på at vende debatten og derved ”overbevise” politikerne om, at det ikke vil nytte at reformere konventionen og blot vil ”svække beskyttelsen for alle i Europa”.³ Jeg har valgt denne artikel, da den argumenterer for det etiske aspekt ved EMD, og derved at det rigtige ville være at beskytte domstolen og konventionen, hvilket fungerer som et modargument til politikernes argumentation.

Mit sekundære materiale består af to artikler; ”Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem” (2017) i Juristen af Mads Bryde Andersen og Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsens artikel ”The End of Virtue? Denmark and the Internationalisation of Human Rights” (2011) i Nordic Journal of International Law. Disse vil jeg komme nærmere ind på i afsnittet ”Litteraturoversigt og tidligere forskning”.

² ”Mikael Rask Madsen” Uddannelses- og forskningsministeriet. Senest opdateret d. 13.3.17. Hentet d. 4.5.18 fra: <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/forskningsformidling/eliteforsk/prismodtagere/prismodtagere-2017/eliteforsk-priserne-2017/mikael-rask-madsen>

³ ”Retseksperter i debatindlæg: Menneskerettighedsdomstolen har faktisk folkelig opbakning”. Jacques Hartmann. Politiken 6.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art6096209/Menneskerettighedsdomstolen-har-faktisk-folkelig-opbakning>

1.2.2 Kildekritik

Som nævnt ovenstående i afsnittet om primærmaterialet, har jeg valgt to artikler skrevet af Morten Skærbæk, som er en journalist ved Politiken. Disse artikler omhandler Jon Fridrik Kjølbro, Trine Bramsen, Peter Skaarup og Justitsminister Søren Pape Poulsen. Disse valgte artikler adskiller sig betydeligt fra de andre valgte, da de er skrevet af en journalist som refererer, hvad der er blevet sagt eller skrevet. Fra et kildekritisk perspektiv er det problematisk, da det naturligvis er umuligt at vide sig helt sikker på, at Skærbæk har snakket personligt med eksempelvis Trine Bramsen. Citaterne fra Jon Fridrik Kjølbro har han fra et indlæg på en konference på Københavns Universitet om menneskerettighedsdomstolens fremtid.⁴ Det er også problematisk, at journalisten har kunne vælge de citater, som han ønsker og derved har kunne udelukke andre citater, som kunne have fremstillet de enkelte personers synspunkter anderledes. Det er nødvendigt at være opmærksom på dette, men for at artiklerne skal kunne bruges i analysen, vælger jeg at gå ud fra, at Skærbæk gengiver de forskellige citater korrekt og ikke har været uhensigtsmæssig selektiv i sit valg af citaterne.

Anderledes ser det ud i forhold til den valgte debatartikel, kronik, kommentar og læserbreve, da disse alle er blevet skrevet af privatpersonerne selv. Det er dog vigtigt at huske, at disse artikler ofte er blevet skrevet som svar til en situation eller endda en tidligere artikel af en politiker eller jurist. Derfor er de skrevet i en specifik historisk og samfundsmæssig kontekst. Ingen af disse artikler er blevet skrevet i et vakuum, og de er derfor en del af en tidslinje og skal også læses i denne sammenhæng.

⁴ ”Dommer kritiserer politikere – til S-ordførers store undren”. Morten Skærbæk. Politiken, 29.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6135539/Dommer-kritiserer-politikere-til-S-ordf%C3%B8rers-store-undren>

2 Historiske forudsætninger

I de valgte artikler inddrager jeg politikere fra fire forskellige partier, så jeg vil give en kort forklaring af disse partier og deres indbyrdes politiske position. Den nuværende regering består af Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti men kaldes ofte for VLAK-regeringen. Regeringen er en mindretalsregering, men sikrer det parlamentariske grundlag ved at have Dansk Folkeparti som støtteparti. Eftersom DF er en del af det parlamentariske grundlag, kan de trække støtten til regeringen, hvis de ønsker det, hvilket vil resultere i et folketingsvalg. Der er to partier, som er EU-modstandere og disse findes på begge sider af den politiske linje. Heriblandt findes både dem, som mener, at Danmark skal melde sig helt ud af den europæiske union og den gruppe, som mener, at systemet skal reformeres – så Danmark får mere frihed og suverænitet. I diskursanalysen tager jeg udgangspunkt i fire politikere fra henholdsvis Venstre, Konservative, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti. Venstre og Konservative er, som nævnt overstående i regering sammen, og har derfor en fælles forståelse for deres formål med formandskabet. Socialdemokratiet, som er i opposition til regeringen, er i denne forbindelse enig med regeringens ønsker. DF ønsker derimod, som en EU-modstander, at Danmark melder sig ud af EU. Dette er problematisk, da de kan trække tæppet væk under regeringen, hvis de ønsker dette. I bilaget har jeg tilføjet en figur, som tydeliggør de forskellige partiers position i forhold til værdi- og fordelingspolitik, samt deres position i forhold til hinanden (se figur 1).

Historisk har Danmarks støtte og tillid til EU været skiftevis stigende og fallende. Et år inden Danmarks overtagelse af formandskabet i Europarådet oprettede regeringen en taskforce, som skulle bestå af embedsmænd fra Justits- og Udenrigsministeriet. Formålet med denne taskforce var at forsøge at få opbakning iblandt de 46 medlemslande af Europarådet til et opgør med Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkning af konventionen.⁵ Integrationsministeren, Inger Støjberg (Venstre), har længe været

⁵ ”Ny task force skal udfordre konventioner” af Morten Skærbæk, Anders Bæksgaard og Carl Emil Arnfred. Politiken d. 9.11.2016. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://politiken.dk/indland/article5649898.ece>

skeptisk i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og mener, at Europarådet ”lever i en drømmeverden”.⁶ Holdningen til EMD har også været særligt negativt påvirket af sager omhandlende eksempelvis Gimi Levakovic, en såkaldt ”sigøjnerboss”, og Shuaib Khan, lederen af Nørrebro-banden Loyal To Familia (LTF).⁷ Både Levakovic og Khan har en lang kriminel baggrund. Det har indtil videre vist sig at være umuligt at udvise overstående kriminelle. Eksempelvis bestemte Højesteret i 2016, at Levakovic ikke kunne udvises, da han er for tæt knyttet til Danmark, og det derfor ville skade hans ret til privatliv og ret til familie. Derudover er mange politikere og borgere i Danmark vrede over, at tre kvinder og en mand ikke blev udleveret til deres hjemland Rumænien, da de ikke kunne garanteres minimum tre kvadratmeters fængselsplads.⁸ Det blev således vurderet af en del politikere, at menneskerettighederne blev tolket til fordel for de kriminelle, og at dette underminerer borgernes retsopfattelse.⁹

En stor del af politikernes ønske om at reformere EMD, kommer på baggrund af en meningsmåling Norstat, Altingets analyseinstitut, lavede i august 2017. Her blev 1000 deltagere i et online-panel stillet følgende spørgsmål: ”Regeringen vil forsøge at genforhandle den europæiske menneskerettighedskonvention, så det bliver lettere at udvise kriminelle uden dansk statsborgerskab. Bør Danmark udtræde af konventionen, hvis det ikke bliver nemmere at udvise kriminelle?”¹⁰ Dette spørgsmål er et godt eksempel på talemåden: som man spørger, får man svar. Men politikerne som har refereret til denne meningsmåling har ikke inkluderet spørgsmålets specielle formulering, men præsenterer dette som et nej til konventionen. Flere gange er det blevet forklaret, at støtten til EMD er lav, og dette netop truer den demokratiske opbakning til domstolen.

⁶ ”Støjberg om kritik: Europarådet lever i en drømmeverden” af Ritzau. Berlingske d. 19.06.2017. Hentet d. 01.05.18 fra: <https://www.b.dk/politiko/stoejberg-om-kritik-europaraadet-lever-i-en-droemmeverden>

⁷ ”Advokat: Politikere slår plat på retssikkerheden i populistisk kamp mod bander” af Morten Bjerregaard. Politiken d. 10.12.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://politiken.dk/debat/debatind-laeg/art6242702/Politikere-sl%C3%A5r-plat-p%C3%A5-retssikkerheden-i-populistisk-kamp-mod-bander>

⁸ ”OVERBLIK: Bandleder og vaneforbryder bliver i Danmark” Ritzau. Information d. 14.12.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://www.information.dk/telegram/2017/12/overblik-bandleder-vaneforbryder-danmark>

⁹ ”Bandlederen og ”sigøjnerbossen” underminerer støtten til konventionerne” af Erik Holstein. Altinget d. 4.09.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://www.altinget.dk/christiansborg/artikel/bandlederen-og-sigoejnerbossen-underminerer-stoetten-til-konventionerne>

¹⁰ ”Opbakningen til menneskerettighedskonventionen er på vippen” af Erik Holstein. Altinget d. 5.9.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://www.altinget.dk/artikel/opbakningen-til-menneskerettigheds-konventionen-er-paa-vippen>

3 Teori og metode

Diskurs er en social praksis, som ikke blot er underlagt grammatiske regler, men også sociale normer. Dette er eksempelvis, hvem der må sige hvad og hvornår. Derudover er der også normer for, hvilke begreber der må bruges i forbindelse med ovenstående. Eftersom diskurs er social praksis, er diskursen også identitetsskabende og er med til at genskabe de eksisterende normer. En diskurs kan også skabe nye normer og er dermed en medkonstituerende del i samfundet. Diskurser er således med til at skabe den sociale virkelighed og er også et udtryk for meningskabende sociale forskelle i samfundet. Det er derfor vigtigt at undersøge, hvordan der tales som sociale og politiske fænomener. Eftersom der er regler for, hvem må tale om hvad hvornår og hvordan dette må tales om (eksempelvis i forhold til begreber og argumentation), er det vigtigt at kende den institutionelle praksis – da man derved kan undersøge, om der er eller er forsøgt et brud på magtforhold. Sproget er ikke neutralt. Holdninger og vurderinger bliver både bevidst og ubevidst overført, og med dette bliver magt og magtstrukturer også overført og fastlagt. Selve begrebet ”diskursanalyse” dækker over flere forskellige teoretiske udgangspunkter.

En diskursanalyse er blandt andet centeret om, hvad der tales om og hvordan der tales. Hvilke synspunkter, ligheder og forskelle, modsætninger samt vurderinger tilkendes, og blandt andet, hvilken politisk eller social handling – eller holdning, der er knyttet til udtalelsen. Teksten er således det empiriske grundlag for analysen. Diskursanalysen analyserer diskurser som social praksis og leder ikke efter tekstens sandhed, men ser tekster som en selvstændig del af den sociale praksis. Derved leder man ikke efter den sande betydning i teksten, men analyserer tekster som produktion af flertydige sociale betydninger som ofte involverer kampe om produktion af meninger (tolkningsföretråde).

I en diskursanalyse undersøges subjekternes forståelse af omverdenen. For at kunne forstå, hvorfor subjekterne udtaler sig på en bestemt måde, er det nødvendigt at kunne forstå subjektet som helhed i en specielt historisk, kulturel, politisk og social kontekst; deres livsverden. I denne forbindelse vil jeg komme ind på socialkonstruktivisme, da det er særligt relevant i forhold til dette studie, da socialkonstruktivismen netop kan forklare, hvordan diskursen er skabt og genskabt. De valgte aktører har forskellige opfattelser af virkeligheden, og hvordan den bør se ud. Dette skaber grundlaget for en diskurs,

som har potentiale til at true europæiske borgeres retssikkerhed. Det er derfor essentielt at kunne forstå, hvilken virkelighedsopfattelse aktørerne har, samt hvordan de er kommet frem til denne virkelighedsopfattelse.

Anders Esmark, Carsten Bagge Lausten og Niels Åkerstrøm Andersen beskriver, i bogen ”Socialkonstruktivistiske analysestrategier” fra 2005, den sociale virkelighed som et forhold mellem muliggørende og begrænsende strukturer og refleksive subjekter, der kan både undvige og ændre strukturer.¹¹ Ligeledes forklarer de, at forestillingen om en (sand) viden er et socialt fænomen.¹² Esmark, Lausten og Andersen forklarer, at virkeligheden, ifølge socialkonstruktivistisk teori, er et socialt konstrueret fænomen.¹³ Denne sociale konstruktion har flere bestanddele, hvor sociale relationer er centrale. Derfor er enhver relation mellem subjekter eller mellem subjekter og objekter en social, selvstændig virkelighed.¹⁴ Således er subjekter og objekters mening altid et resultat af relationer og ikke subjektet eller objektet i sig selv.¹⁵ Dermed er virkeligheden ikke et spørgsmål om objektets eller subjektets eksistens i sig selv, men derimod et spørgsmål om den mening, objekter og subjekter opnår gennem deres relationer. Socialkonstruktivismen italesætter de problematikker, som jeg er interesseret i at undersøge; hvordan forstår Danmark den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og dens fortolkning af de europæiske menneskerettigheder – og hvorfor forstår vi den på denne måde?

Socialkonstruktivismen er særligt relevant i forhold til dette studie, da socialkonstruktivismen netop kan forklare, hvordan diskursen er skabt og genskabt. De valgte aktører har forskellige opfattelser af virkeligheden, og hvordan den bør se ud. Dette skaber grundlaget for en diskurs, som har potentiale til at true europæiske borgeres retssikkerhed. Det er derfor essentielt at kunne forstå, hvilken virkelighedsopfattelse aktørerne har, samt hvordan de er kommet frem til denne virkelighedsopfattelse.

Hvilken mening ord gives, er også essentiel i diskursanalyse. Taler man om den dynamiske fortolkning i forbindelse med udenlandske kriminelle får ordet en anden betydning, end hvis man taler om den dynamiske fortolkning i forhold til dens faktiske formål. Det er vigtigt at huske, at politik ofte ikke har noget at gøre med rationalitet eller logik – men bunder i identitet og følelser. Den rationelle argumentation er ofte svær at

¹¹ Anders Esmark, Carsten Bagge Lausten og Niels Åkerstrøm Andersen (red.) ”Socialkonstruktivistiske analysestrategier” (2005) Roskilde Universitetsforlag, s. 10–11

¹² Anders Esmark, Carsten Bagge Lausten og Niels Åkerstrøm Andersen (red.) (2005). s. 11

¹³ Ibid. s. 16

¹⁴ Ibid. s. 17

¹⁵ Ibid. s. 17-18

finde i Folketingssalen, hvor magtudøvelse og følelser er fremtrædende. Det er naturligvis vigtigt at håndtere diversitet og styrke demokratiet, men det er lige så vigtigt at kunne analysere, hvorfor visse politikerne eksempelvis mener, at vi skal forlade den Europæiske Union. Der findes ikke et universelt og objektivt udgangspunkt med kun én sandhed, og dermed vil der også altid være forskellige synspunkter og perspektiver. Man kan ikke sige, at noget er universelt rigtigt eller forkert, da der altid vil være forskellige perspektiver på en sag. Vi opfatter således vores virkelighed efter, hvordan vi forstår den – og italesætter den. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og den dynamiske fortolkning af konventionen er også påvirket af dette. Vi har et socialt ansvar, fordi vi skaber verden gennem sprog og sociale relationer.

3.1 Faircloughs kritiske diskursanalyse

Den kritiske diskursanalyse er en anden tilgang til diskursanalyse. Den er blevet udviklet af den britiske lingvist Norman Fairclough (f. 1941) og har været kendt siden 1980'erne. Den kritiske diskursanalyse er med til at vise, hvordan magthierarkier skabes via diskurser, og hvilke sociale og historiske kontekster tekster kan læses i. Jeg har valgt denne metode, da jeg vil undersøge, hvordan subjekterne omtaler den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og den dynamiske fortolkning af den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Derudover vil jeg analysere, hvorfor de taler på denne måde, samt hvilken dagsorden subjekterne har i forbindelse med dette sprogbrug. Jeg er også interesseret i at analysere, hvordan de forskellige magthierarkier konstrueres i forbindelse med denne debat. Ved at analysere dette, vil jeg kunne se, hvilken livsverden subjekterne lever i og derved anskueliggøre, hvorfor og hvordan de argumenterer for deres respektive argumenter. Netop hvordan disse problematikker omtales i medierne, er meningsdannende for utrolig mange borgere, og derfor er det særligt vigtigt at kunne tyde, hvilke normsæt og regler der eksisterer i en debat samt at kunne se, hvorfor aktørerne i debatten taler som de gør, da dette har store konsekvenser socialt, politisk og økonomisk.

Jeg vil gøre brug af Faircloughs bog ”Discourse and Social Change” fra 1992. Fairclough forklarer, at magtforhold skabes og genskabes igennem diskurser,

samtidigt med at diskurser skaber en social praksis.¹⁶ Den kritiske diskursanalyse er opdelt i tre dimensioner: tekst, diskursiv praktik og social praktik.¹⁷ Tekst-dimensionen handler om at analysere teksten på et helt grundlæggende niveau. Her analyseres, hvad der står, og hvordan sproget anvendes. Det er således en analyse på ordniveau. Den næste dimension, den diskursive praksis, går dybere ned i analysen og handler i stedet om, hvordan teksten produceres, distribueres og konsumeres. Det er derfor en analyse af teksten på tekstniveau. Den sidste dimension er social praktik. I denne sætter man diskursen i en større social kontekst. Her inddrages sociale strukturer, ideologi, eksisterende magtstrukturer og normer.¹⁸ De to sidste dimensioner er vigtigst i forhold til ovenstående problemstilling, da jeg ønsker at analysere de sociale sammenhænge og magthierarkier, for at kunne tydeliggøre diskursen om den dynamiske fortolkning, og hvilke konsekvenser det har for den politiske scene i Danmark internationalt og nationalt. Der er naturligvis politikere som mener, at den dynamiske fortolkning er et værdifuldt værktøj, og jurister som mener, at det uhensigtsmæssigt begrænser de danske domstole. Men hovedparten af diskursen har været af politikere, som argumenterer imod den dynamiske fortolkning og jurister, som forsvarer den, EMD og EMRK. Det er derfor opsat som en kamp om den retten til at definere den dynamiske fortolkning, og derved også hvilke egenskaber, vi mener, den har. Hvem der må bestemme hvad, er derfor en kamp, hvor den sociale praksis kan belyse dette. Dette fungerer bedst i sammenhæng med den socialkonstruktivistiske teori, da vores tanker, normer og sociale og politiske liv skabes af og genskaber den sociale praksis.

Fairclough nævner en række elementer, som er vigtige i en tekstanalyse. Jeg vil kun fokusere på de elementer, jeg mener vil være fordelagtige i min analyse. Disse er interaktionskontrol, modalitet, høflighed, transitivitet og ords betydning.

Interaktionskontrol handler om, hvem der kontrollerer interaktionen, og hvilke forhold der kontrollerer interaktionen.¹⁹ En analyse af interaktionskontrol kan vise magthierarkier og dominans. Modalitet omhandler talerens tilknytning til vedkommendes udtalelser. Der kan være grammatiske tegn på dette såsom modalverber. Det er således

¹⁶ Fairclough, Norman: "Discourse and Social Change" (1992) Polity Press, s. 64

¹⁷ Fairclough, Norman (1992), s. 73

¹⁸ Ibid. s. 86

¹⁹ Ibid. s. 152-158

talerens indstilling til det vedkommende siger.²⁰ Analyse af høflighed ser på, hvordan dette bliver brugt, da det også kan sige en del om magtrelationer.²¹ Høflighed er også et strategisk værktøj, da det eksempelvis kan bruges for at vinde tilhængere på trods af, at vedkommende eksempelvis ikke respekterer den tiltalte. Transitivitet handler om at af-dække, hvordan begivenheder eller handlinger hænger sammen med subjektet.²² Eksempelvis kan dette være særligt oplysende i forhold til hvordan der tales om EMD i forhold til Gimi Levakovic-sagen i stedet for at tale om Højesteret i Danmark i relation til sagen. Ords betydning handler om den mening ord tillægges.²³ Eksempelvis begreber som ”danskhed”, ”demokrati” og ”udlændinge” har forskellige betydninger alt efter hvilken sammenhæng det bliver sagt, samt hvem der siger dem. Ords betydning afhænger derfor af den sociale praksis men bliver også genskabt i den forståelse, vi opfatter ordene. Alene begrebet ”dynamisk fortolkning” har ændret betydning mange gange i de senere år afhængigt af, hvad dette associeres med.

Den sociale praksis har, som nævnt ovenstående, indflydelse på, hvordan vi forstår og omtaler virkeligheden. Dette kan knyttes til socialkonstruktivisme, idet vores opfattelse af virkeligheden skabes og genskabes af den måde, vi taler om virkeligheden. Således er der et indbyrdes forhold mellem den diskursive og sociale praksis. I forhold til den sociale praksis er det vigtigt at være opmærksom på ideologier og hegemoni. Selvom disse kan virke selvindlysende, er det vigtigt at kunne se dem, for hvad de er og derved analysere dem. Ideologi og hegemoni bliver ofte præsenteret som ”naturlige”, men de er i høj grad med til at skabe og genskabe magthierarkier og derved status quo. Jeg vil derfor også være opmærksom på dette i min analyse af de otte valgte artikler.

²⁰ Fairclough, Norman (1992), s. 158-162

²¹ Ibid. s. 162-166

²² Ibid. s. 177-185

²³ Ibid. s. 185-190

4 Litteraturoversigt og tidligere forskning

I min søgning efter sekundært materiale opstillede jeg en række kriterier. Jeg valgte som det første at materialet skulle omhandle Danmark. Dette gjorde jeg, fordi Danmarks nationale og internationale fortid har skabt en situation, som er specifik for Danmark, og jeg mener derfor ikke, at det ville være hensigtsmæssigt at sammenligne med andre lande, da dette ville resultere i en komparativ analyse i stedet for en diskursanalyse. Efter at have valgt tidligere studier fra andre lande fra, var min næste beslutning at søge materiale om Danmarks forhold til EMRK, EMD og Europarådet. Det var også vigtigt for mig at have mindst ét materiale med et historisk perspektiv. Jeg brugte derfor søgeord som ”Denmark and Human Rights”, ”Denmark and international law” og ”Danish foreign policy”.

Derefter udvalgte jeg Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsens artikel ”The End of Virtue? Denmark and the Internationalisation of Human Rights” (2011) i *Nordic Journal of International Law* og ved et tilfælde fandt jeg frem til Mads Bryde Andersens artikel i *Juristen* ”Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem” (2017). Denne artikel minder en del om min problemstilling, idet den tager mange af de samme problematikker op – dog bare fra en anden indgangsvinkel og med et andet perspektiv. Denne artikel valgte jeg desuden, fordi den fremstiller menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som et problem. Dette udgangspunkt minder om politikernes, som jeg kommer ind på i nedenstående analyse. For at kunne vurdere, hvorvidt der er sandhed i deres udtalelser, er en dybere juridisk analyse nødvendig. Denne analyse bidrager Mads Bryde Andersen med. Jeg valgte ikke yderligere sekundært materiale, da eftersom mit emnevalg er specifikt for Danmark og Danmarks forhold til menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger, viste denne forskning sig at være begrænset.

De to artikler belyser to sider af samme sag, hvilket gør artiklerne tilfredsstillende og tilstrækkelige i forhold til at vise den hidtidige forskning omkring emnet. I det følgende vil jeg præsentere Mads Bryde Andersens artikel efterfulgt af Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsens artikel.

4.1 Mads Bryde Andersen

Mads Bryde Andersens artikel, ”Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem” i *Juristen* 2017, diskuterer, om ”argumenterne for disse fortolkninger står i passende forhold til argumenterne imod.”²⁴ Derefter diskuterer han, ”hvilke skridt mellemfolkelige organer og nationale lovgivere kan tage for at justere EMD’s praksis og mere generelt påvirke den måde, hvorpå EMD fortolker konventions-teksterne på.”²⁵

Andersen starter med at forklare problemstillingen i forhold til regeringens udspil om at reformere den dynamiske fortolkning. Hans udgangspunkt er, at der tydeligvis er et politisk ønske om at reagere mod EMD’s dynamiske fortolkninger.²⁶ Han forklarer, at den aktuelle kritik ikke er en kritik af menneskerettighederne, men af EMD’s dynamiske fortolkning af EMRK.²⁷ Andersen tager udgangspunkt i kritikken mod EMD’s dynamiske fortolkning og EMD’s praksis. Andersen undersøger også, hvilke handlingsmuligheder mellemfolkelige organer og nationale lovgivere har for at kunne ændre på EMD’s praksis og påvirke den dynamiske fortolkning. Afslutningsvis diskuterer han konsekvenserne ved at opsiges EMRK i kombination med en videreførelse af konventionens materielle bestemmelser i dansk ret.²⁸

Andersen forklarer, at EMD’s dynamiske fortolkning er bredt anerkendt i menneskeretlig teori, og han ikke forsøger at påvirke denne opfattelse. Han vil i stedet diskutere, hvilke muligheder politikere har for at ændre den retsstilling den dynamiske fortolkning medfører, hvis man er uenig med fortolkningen.²⁹ Han forklarer, at der opstår en spænding mellem den lovgivende og den dømmende magt, når menneskeretlige nyfortolkninger er i strid med nationale, demokratiske love. Nyfortolkninger er velkomne, hvis de følger den nationale retsopfattelse.³⁰ Han mener yderligere, at EMD bør betragtes som en politisk aktør, som derfor også må udsættes for politisk kritik. Der er således et

²⁴ Andersen, M. B. (2017) Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem. *Juristen*, (3), s. 81

²⁵ Andersen, M. B. (2017)

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.* s. 82

³⁰ *Ibid.* s. 82

”spændingsfelt” mellem jura og politik. Domstolene håndhæver menneskerettighederne, som er retsregler, men de er også sociale normer, som politikere udvikler.³¹ Derved bliver det til en diskussion om politikere skal opstille begrænsninger i det politiske råderum i forbindelse med at indføre og sikre menneskerettigheder. Hvis dette er tilfældet, er det næste spørgsmål, om disse begrænsninger skal fortolkes af internationale eller nationale domstole.³²

Ifølge Andersen bør internationale menneskerettigheder og at internationale retsinstanser ikke have ansvaret for at udvikle menneskerettighedsstandarden for FN’s medlemslande, da eksempelvis Danmarks samfunds- og retstradition er mere bæredygtig end andre lande.³³ Andersen henviser yderligere til et festskrift til Peter Møgelvang-Hansen (2016) hvori fhv. Højesteretspræsident Børge Dahl udtaler, at:

*”(...)de danske domstole ikke skal lade inspirere af internationale domstoles dynamiske, innovative og kreative fortolkningsstil, (...) Kreativ judiciel aktivisme sætter retssikkerheden under pres og kan på sigt blive en belastning for tilliden til domstolene og for domstolens legitimitet”.*³⁴

Dermed mener han, at jo mere man tillader en domstol at fortolke retsgrundlaget dynamiske, desto mere flytter man kontrollen og magten fra de folkevalgte politikere til domstolen – og endda en international domstol.³⁵

Andersen giver en række handlingsmuligheder, hvis Danmark ønsker at frigøre sig fra EMD’s dynamiske fortolkninger. En løsning ville være at ophæve inkorporeringsloven og de særlige lovregler, der inkorporerer særlige menneskeretlige regler. Dog forklarer han, at Danmark fortsat ville være bundet til EMD’s fortolkninger folkeretligt. Han forklarer videre, at man også kan lade Danmark træde ud af EMRK samtidigt med at Danmark erklærer, at man fortsat vil efterleve EMRK’s bestemmelser efter nationale domstolsfortolkninger.³⁶ Han konkluderer, at der er flere retspolitiske muligheder men minder om, at den mest ”drastiske” løsning også bør være en mulighed: netop at opsigelse af EMRK. Han foreslår i stedet en nordisk menneskerettighedsdomstol. Ved sådan en opsigelse af Danmarks medlemskab i EMRK, mener han at det skal følges af en højtidelig

³¹ Andersen, M. B. (2017), s. 83

³² Ibid.

³³ Ibid. s. 84

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid. s. 90

³⁶ Ibid. s. 88

erklæring om fortsat respekt for EMRK's materielle regler. Ifølge Andersen er det vigtigt at drøfte EMRK's fremtid og åbne en kritisk debat om den dynamiske fortolkning.³⁷

Andersen går metodisk frem i sin analyse, men det er tydeligt, at han er selektiv i sit udvalg af argumenter og kilder og derved fremstår artiklen relativt utroværdigt. Ud fra valget af kilder og argumenter, er det muligt at vinkle dele af artiklen på forskellige måder. Desuden er artiklens sidste afsnit præget af en fastlåst forforståelse, idet han ønskede et bestemt svar og udformede artiklen, så den ville give ham det svar, han ønskede. Artiklen er brugbar i forhold til min problemstilling, da den svarer på en del af de spørgsmål, jeg er interesseret i – men ud fra en anden vinkel, udgangspunkt og et andet teoretisk og metodologisk perspektiv. Desuden er Andersens konklusion ikke baseret på alle handlingsmuligheder, og den virker derfor ufuldstændig. Naturligvis er en løsning at opsiges EMRK – men Andersen tager ikke andre mere moderate handlingsmuligheder ind i sine overvejelser, hvilket gør hans artikel partisk. Dog repræsenterer den fortsat et perspektiv, som mange politikere og jurister deler. Dette er også en årsag til, at jeg ikke har vurderet den uhensigtsmæssig farvet og vurderet, at den fortsat er brugbar i forhold til min problemstilling.

³⁷ Andersen, M. B. (2017), s. 97

4.2 Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsen

Artiklen ”The End of Virtue? – Denmark and the Internationalisation of Human Rights” fra 2011 er skrevet af Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsen. Artiklen giver først et historisk overblik, hvordan Danmark og de andre skandinaviske lande har været aktive i at udvikle menneskerettigheder internationalt og nationalt.³⁸ Danmark og de andre skandinaviske lande opnåede også en selvopfattelse som naturlige forkæmpere af menneskerettigheder og international lov.³⁹ De forklarer, at ved at bruge Danmark som casestudie, kan de forklare den transformation i opfattelse af international lov i Skandinavien, som har været aktuel de seneste årtier. Dette gør de ved at sammenligne to forskellige tidsperioder; først en periode med internationalt engagement, hvor de skandinaviske lande udviklede deres position som forsvarere i international ret efterfulgt af en tidsperiode, hvor de nationale konsekvenser af de internationale menneskeretlige regler bliver tydelige for Danmark. Derved bliver det muligt for Christoffersen og Madsen at analysere forholdet mellem internationaliseringen af menneskerettigheder og dets påvirkning på de danske juridiske og politiske processer.⁴⁰

Som det første beskriver og analyserer de, hvordan Skandinavien blev kendt som menneskerettighedsforkæmpere og placerede sig som tilhængere af international lovgivning. De forklarer efterfølgende den underliggende juridiske ramme for at senere kunne forklare den danske praksis. Derefter analyserer de forholdet mellem de Europæiske menneskerettigheder og dansk lovgivning i starten af 1990’erne og de efterfølgende konsekvenser. Afslutningsvis fokuserer de på den voksende brydning mellem den generelle opfattelse af Danmark som en ubetinget menneskerettighedsforkæmper og et nationalt parlamentaristisk pres mod international lovgivning.

I denne forbindelse stiller de spørgsmålet, om Danmark har ændret sig fra et dydigt forhold til international lovgivning og menneskerettighederne til at have en realistisk opfattelse af disse.⁴¹ Forfatterne forklarer, at man i midten til slutningen af 1970’erne begyndte at skabe det, som nu er kendt som ”den dynamiske fortolkning”.

³⁸ Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask. ”The End of Virtue? – Denmark and the Internationalisation of Human Rights” *Nordic Journal of International Law* 80 (2011), s. 258

³⁹ Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask. (2011), s. 258

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid. s. 259

Dette ledte til øgede forventninger til Europarådets medlemmer, hvilket ikke passede Danmark, da man opfattede menneskerettigheder som en eksportvare.⁴² Ifølge Christoffersen og Madsen spillede menneskerettigheder næsten ingen rolle i dansk politik før slutningen af 1980'erne.⁴³ Men som de selv nævner, havde Danmark kun marginale problemer med EMRK.⁴⁴ I forhold til menneskerettigheder er Danmark et splittet land. Danmarks rolle i det internationale samfund og dets ønsker på nationalt niveau er meget forskellige. Problematikken omkring menneskerettigheder har altid eksisteret uden for Danmarks grænser. Man accepterer, at stater skal respektere international lov, men samtidigt mener den danske stat ikke, at internationale normer uden videre kan håndhæves af danske myndigheder på lige fod med – eller prioriteres frem for dansk lovgivning.⁴⁵ Danmark har således ikke kun retten til at afvise internationale menneskerettighedsstandarder, men har også retten, på grund af sin status som menneskerettighedsforkæmper, til at pålægge andre lande disse menneskerettighedsstandarder.⁴⁶

Ifølge Christoffersen og Madsen har de danske jurister vænnet sig til at inkludere internationale love i deres arbejde, mens de danske politikere fortsat forsøger at arbejde udenom internationale forpligtelser.⁴⁷ De forklarer det som en boomerang-effekt, hvor det arbejde Danmark bidrog til i menneskerettighedsudviklingen er kommet tilbage og nu stiller krav til Danmark.⁴⁸ Christoffersen og Madsen artikel er tydeligt formuleret og forklarer tydeligt den politiske og juridiske proces, Danmark har gennemgået. Artiklens kilder er tydeligt valgt med omtanke og viser et bredt perspektiv. Artiklen viser den historiske udvikling og er således med til at forklare og tydeliggøre de tendenser, jeg vil undersøge. Den bidrager i høj grad til forståelsen af min problemstilling og er også troværdig i sin konklusion. Jeg mener dog, at det er problematisk at sammenligne Danmarks internationale position med andre skandinaviske lande. Der er naturligvis former for international- eller EU-modstand i alle de skandinaviske lande, men i forskellige grader. Derfor mener jeg, at man bør være påpasselig – eksempelvis med at ligestille Danmarks EU-skepsis med andre lande, da dette ikke er tilfældet. Derudover er artiklen troværdig og er et særligt bidrag til vores forståelse af Danmarks internationale forhold.

⁴² Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask. (2011), s. 263

⁴³ Ibid. s. 263-4

⁴⁴ Ibid. s. 264

⁴⁵ Ibid. s. 265

⁴⁶ Ibid. s. 270

⁴⁷ Ibid. s. 275

⁴⁸ Ibid.

5 Analyse

Jeg vil i det følgende udføre en kritisk diskursanalyse på otte udvalgte artikler i perioden fra den 22. juli 2017 til den 29. september 2017. Jeg vil præsentere og analysere artiklerne i kronologisk rækkefølge, så det bliver muligt at følge optakten til overtagelsen af formandskabet. Jeg har valgt at analysere opinions-artiklerne og citaterne fra meningsinterviewene med særligt fokus på den diskursive praksis, hvor jeg specifikt ser på høflighed, transivititet, ords betydning og modalitet. Desuden vil jeg analysere meningsinterviewene skrevet af Morten Skærbæk (og andre) som et bindeled mellem de forskellige aktører. Her vil jeg have størst fokus på interaktionskontrol, da dette vil gøre det muligt at analysere artiklerne som en kontinuerlig diskussion mellem aktørerne. Yderligere vil jeg analysere meningsinterviewene med fokus på social praksis og derved analysere artiklerne i forhold til ideologi og hegemoni.

5.1 Medindflydelse

Den første artikel jeg vil analysere er skrevet af Morten Skærbæk og Cecilie Lund Kristiansen.⁴⁹ Jeg vil starte med at analysere citaterne fra Jon Fridrik Kjølbro, Danmarks dommer ved EMD, Peter Skaarup (Dansk Folkeparti) og Preben Bang Henriksen (Venstre). Artiklen omhandler primært Kjølbro og hans opfordring til Danmark om at benytte sig af muligheden for at påvirke afgørelser ved EMD. Kjølbro siger, at Danmark blot kan anmode om at intervenere i sager, som Danmark mener er vigtige for de danske retsforhold. Ellers afskærer man sig muligheden for indflydelse, mener han:

»Jeg kan ikke sige, at hvis man intervenserer, så vil synspunkterne nødvendigvis blive fulgt. Hvis man er tavs i verserende sager, så afskærer man

⁴⁹ ”Dansk dommer i Strasbourg: Danmark er for passiv i forhold til menneskerettighedsdomme” Morten Skærbæk, Cecilie Lund Kristiansen. Politiken 22.7.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6042562/Danmark-er-for-passiv-i-forhold-til-menneskerettighedsdomme>

sig muligheden for at have indflydelse. Men man kan jo også vælge en mere konstruktiv tilgang, og det er at forsøge at have indflydelse«

Dette kommer umiddelbart som svar på Statsministerens nytårstale, hvor Statsministeren varslede om et opgør med den dynamiske fortolkning af konventionen.

Det næste citat er fra Dansk Folkepartis Peter Skaarup som mener, at det er skandaløst, at en kriminel uden dansk statsborgerskab ikke kunne udvises af Danmark på grund af domstolen i Strasbourg. Men han udtaler dog, at det er en interessant opfordring af Kjølbro, som han vil tage op i Retsudvalget.

Det sidste citat er fra Preben Bang Henriksen (V) som mener, at de har pligt til at overveje Kjølbro's forslag. Det er tydeligt i Kjølbro's formulering i det første citat, at han har interaktionskontrollen. Han formulerer det på en måde, så det opfattes som om at han undrer sig over, hvorfor Danmark ikke tidligere har interveneret i sager ved EMD, hvis der er en interesse i sagernes afgørelser. Hvis man ønsker indflydelse på retsudviklingen ved domstolen må man vise sin interesse og tilkendegive sin holdning. I dette citat er transitivitet også tydeligt, da Kjølbro fastsætter netop hvordan begivenheder hænger sammen. Det er op til Danmark, hvis de vil påvirke afgørelser, og dommere ved EMD kan ikke vide, hvad de forskellige medlemsstater mener, hvis medlemsstaterne ikke tilkendegiver dette. Ønsker de en mere demokratisk domstol, står det således frit for. Yderligere er citatet stærkt præget af modalitet, da Kjølbro tydeligt forklarer, at det er op til Danmark, hvis de vil have medbestemmelse.

Høflighed i dette citat er særligt interessant idet Kjølbro balancerer på en hårfin grænse. Han er meget tydelig i sin holdning men er også på grænsen til at kritisere Danmarks for dets kritik af EMD's afgørelser uden at vise interesse i at påvirke disse. Han foreslår også, at Danmark skal have en mere konstruktiv tilgang og siger dermed, at det har de ikke haft hidtil. De efterfølgende citater af Peter Skaarup (DF) og Preben Bang Henriksen (V) vil jeg kort gennemgå. Peter Skaarups citat er særligt interessant, da det er et forsøg på at overtage interaktionskontrollen. Han forsøger at få diskursen til at omhandle de ”åbenlyst urimelige” afgørelser fra EMD og henviser til ”hårdkogte forbrydere” som Levakovic men afslutter alligevel med, at det er et interessant forslag. Både modalitet, interaktionskontrol og transitivitet er tydelige i dette citat.

Det sidste citat fra Preben Bang Henriksen er kort og uinteressant. Det eneste nævneværdige ved dette citat, er at han mener det er ”prisværdigt”, at en dansk EMD dommer ytrer sig i debatten – hvilket også kan have en skjult mening, da det måske burde have sket tidligere i debatten ifølge Henriksen. I denne artikel er det tydeligt, at Kjølbro

har formået at vende diskursen til det, han ønsker den skal handle om. Skaarup forsøger at få fokus tilbage på utilfredsheden med EMD, men hvis man læser artiklen i sin helhed, er dette forsøg mislykket.

5.2 Drop konventionerne

Artiklen ”Menneskerettigheder. Konventionen står for fald” blev bragt i Vejle Amts Folkeblad den 7. august 2017 og er skrevet af Peter Skaarup (Dansk Folkeparti).⁵⁰ Peter Skaarup starter med at henvise til den tidligere statsminister Anders Foghs ord ”Hvad der ikke kan forklares, kan ikke forsvares”, og Skaarup forklarer, at han tænkte dette, da han læste meningsmålingen i Altinget om danskernes faldende støtte til EMD (se historiske forudsætninger). Han henviser korrekt til det spørgsmål, de adspurgte fik i meningsmålingen. Skaarup forklarer videre, at fra Dansk Folkepartis synspunkt er denne udvikling glædelig, da tidligere modstandere af DF nu efter sigende støtter op om DF’s EU-kritiske politik. Han skriver, at DF håber, at regeringen lever op til det, de har lovet og siger, at der er et behov for et opgør med den dynamiske fortolkning:

»Især er der behov forfor et opgør med de såkaldte "dynamiske fortolkninger", som dommerne ved den europæiske menneskerettighedsdomstol praktiserer (...). Det gælder for eksempel den omstridte beskyttelse mod udvisning af kriminelle udlændinge. Der står intet om beskyttelse af kriminelle udlændinge i konventionen. Så hvor kom den praksis fra...?«

Skaarup stiller spørgsmålstegn til EMD’s praksis og undrer sig, hvorfor EMD beskytter kriminelle udlændinge, når dette umiddelbart ikke er inkluderet i konventionen. Han skriver, at han (og dermed DF) mener, at konventionen skal skrives om og at Danmark skal tage forbehold for det i konventionen, som begrænser Danmarks handlingsmuligheder for eksempelvis kriminelle udlændinge. Han afslutter læserbrevet med at skrive, at vi skal være herre i eget hus. Peter Skaarup henviser ikke til Kjølbro’s opfordring om at Danmark skal intervenere i sager, som er interessante i forhold til danske retsforhold. Det er således klart, at diskursen handler om EMD’s uhensigtsmæssige magt over de danske

⁵⁰ ”Menneskerettigheder. Konventionen står for fald.” Peter Skaarup. Vejle Amts Folkeblad 7.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://vafo.dk/Laeserbrev/Menneskerettigheder-Konventionen-staar-for-fald/artikel/490449>

domstole og derved er udemokratiske. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at Skaarup formulerer en mulig udtræden af konventionen som at ”droppe den europæiske menneskerettighedskonvention”. Ordet ”droppe” er et uformelt begreb, hvis synonyme eksempelvis er ”dumpe” eller ”kvitte”. Umiddelbart giver dette begreb visse negative associationer og er derfor sigende i forhold til, hvad Skaarup tænker om EMRK og EMD.

Skaarup fremstiller DF som et misforstået parti, hvor andre partier og politikere (endeligt) kan se, at DF, ifølge Skaarup, har haft ret hele tiden. Artiklen placerer et politisk pres på regeringen da udover at ønske en reform af konventionen, ønsker han også at Danmark skal tage forbehold over de dele af konventionen er ”relevante”. Der har historisk ikke været tvivl om, at DF ønsker en hel udtræden af konventionen. Alt i artiklen (foruden henvisningen til Altingets meningsmåling) er skrevet med høflighed på sådan en måde, at Skaarup uden at skrive det, stærkt opfordrer regeringen at følge hans forslag. Der er ingen tvivl om, at alt i forbindelse med EMD, EMRK og den dynamiske fortolkning har en anden betydning for en DF-politikere end for en politiker, som støtter EU og dets institutioner. Denne artikel er en naturlig efterfølger til meningsinterviewet af Søren Pape Poulsen, men Skaarup forsøger også at fastslå, at Danmark meget vel kan ”droppe” EMRK – og måske burde gøre det.

5.3 Forandre for at bevare

Den næste artikel blev udgivet den 28. august 2017 i Politiken og er også skrevet af journalist Morten Skærbæk. Denne artikel kommer også som svar på den tidligere artikel med Kjølbro's opfordring og omhandler nu Danmarks justitsminister Søren Pape Poulsen.⁵¹

Artiklen sammenfatter kort, hvad ovenstående artikel omhandler og går så videre til Papes svar på Kjølbro's opfordring. Pape Poulsen er tydeligvis overrasket over denne opfordring, men lader til at tage imod den:

»Jeg blev overrasket. Men det er bare ikke noget, vi har tradition for at gøre. Og det har ingen lande haft. Derfor bliver jeg meget overrasket over,

⁵¹ ”Overrasket justitsminister vil tage dommer på ordet og blande sig i kontroversielle sager.” Morten Skærbæk. Politiken 28.8.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/art6084276/Overrasket-justitsminister-vil-tage-dommer-p%C3%A5-ordet-og-blande-sig-i-kontroversielle-sager>

at en dommer kommer og næsten beder om det. Og så har jeg det sådan, at det skal han ikke sige to gange«

Pape Poulsen tilslutter sig Kjølbro's udmelding og forklarer, at Justitsministeriet desuden har undersøgt, hvor mange gange Danmark har interveneret i EMD sager og fandt ud af, at dette kun er sket én gang de sidste 15 år. Artiklen starter ud med at være et svar på Kjølbro's opfordring, men ændrer sig hurtigt til at handle om den dynamiske fortolkning, Levakovic og Danmarks muligheder for at reformere konventionen. Derved formår Pape at vende diskursen til at handle om den øgede kritik af EMD og den dynamiske fortolkning. Ved at bruge høflighed i forhold til Kjølbro's udtalelser, bliver læseren forsikret om, at denne vinkel til EMD også bliver undersøgt. Dette bliver derefter lagt i baggrunden og fokus kommer igen på, at EMD underminerer de danske domstole og det danske demokrati. Pape Poulsen fortæller videre, at forsøget på at reformere den dynamiske fortolkning af EMRK er et forsvar for menneskerettighederne; at Danmark vil "forandre for at bevare". Efter at have undersøgt artiklen, bliver det klart at Papes udtalelser er mere overvejende end først troet. Forklaringen om at "forandre for at bevare" er særlig interessant, da den sender et signal om, at Danmarks ønsker om at reformere EMRK, ikke blot er en måde at gøre det lettere at udvise kriminelle, men ligefrem er et nobelt projekt, som kan fremtidssikre menneskerettighederne.

Ved at anderkende Kjølbro's opfordring, og forsikre ham og andre om at Justitsministeriet vil ændre på dette, får Pape Poulsen vendt diskussionen til det, han ønsker den skal handle om. Det skal ikke handle om Danmarks manglende engagement men i stedet om EMD's dynamiske fortolkninger, og hvordan disse har påvirket Danmark negativt. Derudover gør Pape Poulsen det også klart, at regeringen ikke ønsker at angribe menneskerettighederne, men derimod ønsker at beskytte dem, hvilket han mener kræver en reform. Derved vinder Pape Poulsen interaktionskontrollen via modalitet, høflighed, transitivitet og ved at ændre ordenes betydning. Og han overtager magten til at bestemme, hvad diskursen handler om.

5.4 En selvopfyldende profeti

Efter overstående artikel meldte Jacques Hartmann, Cand.jur., ph.d., Senior Lecturer, University of Dundee, sig ind i debatten den 7. september 2017.⁵² Han stillede spørgsmålet, om regeringen har ”mandat til at ændre systemet”. Hartmann henviser til Søren Pape Poulsens udtalelser og beskriver den manglende opbakning til EMD og EMRK som en selvopfyldende profeti, hvor hver sag om EMD kan være dråben, som får bægeret til at flyde over. At han beskriver dette som en selvopfyldende profeti, er en interessant forklaring af diskursen. Udviklingen kan således ikke stoppes, før vi forsøger at styrke tiltroen til EMD. Han forklarer også at de selvsamme afgørelser, som politikere og danskere er uenige i, bliver afgjort af danske domstole – og ikke EMD.

Danmark har kun tabt 15 sager ved EMD siden 1953. Han forsætter med at opsummere den hidtidige debat. Hartmann henviser til en meningsmåling lavet af analyseinstituttet YouGov, hvor de har spurgt 1000 danskere, om Danmark skal forblive medlem af menneskerettighedskonventionen og 73 procent af dem svarede ja. Derved forklarer han, at den modvilje til EMD og EMRK, som bliver refereret til i debatten, ikke eksisterer. Han mener også, at der er et problem i, at politikere kun fokuserer på enkeltsager og derved ikke ser på de internationale institutioner som helhed som har været afgørende i at sikre rettigheder i etniske og seksuelle minoriteter.

Hartmann afslutter med at forsvare afgørelsen i Levakovic-sagen og skriver, at vi skal være påpasselige med at gøre et indenrigspolitisk problem til et internationalt problem. Det er tydeligt, at Hartmann har en hel anden opfattelse af EMD og EMRK end politikerne, som kritiserer disse institutioner.

Han formår ikke at overtage interaktionskontrollen, idet dette er den eneste gang disse synspunkter bliver ytret, og de ikke bliver gentaget eller anerkendt af andre jurister eller politikere. Hartmann præsenterer en anden sammenhæng mellem handlinger og subjekterne i sagen og har også andre associationsmønstre til både EMD og EMRK. Havde Hartmann været før ude med sin holdning og forståelse af situationen, kunne det have været, at han havde haft større effekt på udviklingen og forståelsen af EMD og den dynamiske fortolkning. Dette vurderer jeg, da debatten på mange punkter er blevet til en

⁵² ”Retsekspert i debatindlæg: Menneskerettighedsdomstolen har faktisk folkelig opbakning”. Jacques Hartmann. Politiken 6.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art6096209/Menneskerettighedsdomstolen-har-faktisk-folkelig-opbakning>

diskussion, hvor politikere og jurister kommenterer på andres udtalelser – i en til tider hård tone. Hartmanns forsøg på at dulme debatten kommer på et tidspunkt, hvor ingen af aktørerne er modtagelige for sådan et forsøg.

5.5 En tandløs Grundlov

Den næste artikel er skrevet af René Offersen, som er advokat. Denne kommentar er udgivet i Berlingske den 8. september 2017.⁵³ Artiklen udkommer som en kommentar på de udtalelser Bertel Haarder (Venstre) er kommet med i en artikel om, hvordan afgørelser fra EMD skader EU og rettigheder.⁵⁴ Offersen siger, at han selv er en advokat med erfaringer fra retssager for borgere med særlige behov for retssikkerhedsmæssig omsorg og beskylder Bertel Haarder for at tage del i postyret omkring kritikken af EMD og EMRK. Offersen mener, at ingen bør være uenige i, at det er umenneskeligt at blive sat i en celle på to kvadratmeter, som det var tilfældet i sagen omkring de kriminelle rumænere, der af denne grund ikke kunne udvises af Danmark.

Han stiller spørgsmålet, om Danmark i stedet ikke burde rette dens kritik mod Rumænien, som er årsagen til at disse rumænere ikke kunne udvises, i stedet for EMD og den dynamiske fortolkning. Offersen mener, det er en grundpræmis, at Danmarks Grundlovs beskyttelse af borgerlige frihedsrettigheder er utilstrækkelig og næsten værdiløs. Det er således nødvendigt, at vi er underlagt EMRK og EMD's bestemmelser. EMD's værdi er således, ifølge Offersen, at den gør det muligt for borgere at påtale statens handlinger og gør en forskel i forhold til ubalancen mellem borger og stat. Offersen forklarer videre, hvilken forskel EMD og dens praksis har gjort i forhold til borgere og henviser også til Levakovic-afgørelsen, som han kalder "fornuftig". Offersen forklarer, hvad jeg tidligere har været inde på, netop at:

"Der er anledning til at minde om, at retssikkerhed for det meste efterspørges af mennesker, som de fleste af os nærer modvilje over for, oftest af gode grunde".

⁵³ "Vi skal prise os lykkelige for, at det ikke er blevet, som Bertel Haarder ønsker sig". René Offersen. Berlingske 8.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://www.b.dk/kommentarer/vi-skal-prise-os-lykkelige-for-at-det-ikke-er-blevet-som-bertel-haarder-oensker>

⁵⁴ "Domme skader EU og rettighederne" Bertel Haarder. Berlingske, 14.8.17. Hentet d. 15.05.18 fra: <https://www.b.dk/kommentarer/domme-skader-eu-og-rettighederne>

Han afslutter med at forklare, at menneskerettigheder er standarder, som kræver fortolkning for at fungere og at EMD's betydning for retssikkerheden ikke kan overvurderes:

»Hvis Strasbourg havde holdt sig »til reglernes bogstav«, som ønsket af Bertel Haarder, havde menneskerettighederne været tandløse ganske som Grundlovens frihedsrettigheder, for menneskerettighederne er standarder, der kræver fortolkning for at fungere. «

Offersens artikel er et tydeligt og klart indspark i debatten, som tager fat i nogle hidtil usagte argumenter i forhold til den danske grundlov og retssikkerhed for alle og ikke blot majoriteten. Artiklen kommer som et svar på Bertel Haarders artikel, men den kommer også som et svar på den generelle kritik af EMD og den dynamiske fortolkning af politikere.

I forhold til interaktionskontrol, modalitet, høflighed, transitivitet og ords betydning er der en del i artiklen, som er værd at analysere nærmere. Ved at Offersen direkte kommenterer Bertel Haarders udtalelser og sidestiller ham med andre politikere i debatten, formår Offersen at overtage interaktionskontrollen. Dette kan sammenlignes med Hartmanns artikel, hvor Hartmann ikke overtager interaktionskontrollen. Ved direkte at "tale" til og om andre politikere og deres holdninger, kræver han også et svar på sine udtalelser. Han tager konkrete punkter og argumenter op, som ligeledes kræver et svar og derved kan Offersen lede diskursen i den retning, han ønsker. I denne argumentation forekommer en del modalverber, idet han tydeliggør sin tilknytning til sin holdning.

Denne artikel er et forsvar af menneskerettighederne, hvilket kræver at man angriber dets modstandere, som Offersen mener, er politikere som Bertel Haarder. Derved efterlader artiklen ikke en opfattelse af, at Offersen har udøvet høflighed. Ved at Offersen forklarer, hvordan situationen om kritikken af EMD og den dynamiske fortolkning hænger sammen, udøver Offersen også transitivitet. Dette betyder også, at Offersen giver sin fortolkning af ordenes betydning og hvad den dynamiske fortolkning og EMD betyder for ham selv. Dette er Offersens billede af virkeligheden, og det er for denne han argumenterer for.

5.6 At stryge dem med hårene

Kronikken ”Menneskerettighedsdomstolen under forandring” af Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsen er udgivet i Jyllands-Posten den 17. september 2017.⁵⁵ Denne artikel argumenterer for, at det er ”muligt at reformere domstolens arbejde uden at gå på kompromis med gældende regler”. Christoffersen og Madsen forklarer kort de forskellige sider af debatten, hvorefter de argumenterer for et nyt synspunkt. De argumenterer for, at regeringen ikke vil bryde med menneskerettighederne eller EMD’s arbejde – men derimod at regeringen ønsker at gøre EMD mere pragmatisk og realistisk. Regeringen ønsker derfor, ifølge Christoffersen og Madsen, at gøre systemet så relevant og effektivt som muligt. Christoffersen og Madsen gennemgår de tidligere handlingsmuligheder, der hidtil er blevet nævnt i debatten, men skyder disse ned for eksempelvis enten at være urealistiske eller gøre Danmark til en paria-stat.

Christoffersen og Madsen støtter regeringens initiativ og har gennemgående forsøgt at bidrage til processen ved at foreslå, hvilke områder som de mener, bør prioriteres. Det første område, som kan forandres, er at domstolen tager hensyn til omverdenens syn på menneskerettighederne og foreslår en mere diplomatisk tilgang, hvor domstolen tager større hensyn til den politiske og juridiske situation i de forskellige lande. Her henviser forfatterne til artiklen omkring Kjølbro og hans forslag at Danmark skulle deltage i behandlingen af sager. Christoffersen og Madsen mener, at der er flere muligheder som kan skabe større demokratisk støtte til EMD og dens praksis. Afsluttende nævner de domstolens store mængde af sager, hvor de skriver, at denne praksis også skal reformeres til en mere bæredygtig løsning. Det er tydeligt at Christoffersen og Madsen har helt andre briller på i forhold til regeringens dagsorden. I stedet for at kritisere de forskellige aktører og deres synspunkter, indtager forfatterne en mere diplomatisk stilling. Men fordi debatten er på sit højeste niveau, og jurister for alvor melder sig på banen i denne periode, falder forfatternes argumenter til jorden og de formår deres ikke at opnå interaktionskontrol. Få steder i artiklen kommer modalitet igennem – eksempelvis i artiklens første sætning: ”Det

⁵⁵ Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask, ”Menneskerettighedsdomstolen under forandring”. Jyllands-Posten, 17.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://jyllands-posten.dk/debat/kronik/ECE9877583/menneskerettighedsdomstolen-under-forandring/>

er faktisk muligt at reformere domstolens arbejde uden at gå på kompromis med gældende regler”.⁵⁶

»Forfatterne forsøger at lade tvivlen komme regeringen til gode. Dette er både et forsøg på at påvirke regeringen, ved at stryge dem med hårene og derved åbne op for en dialog: Vi har støttet regeringens initiativ offentligt, og vi har efter bedste evne bidraget til regeringens interne proces ved at drøfte situationen navnlig med den såkaldte taskforce af embedsmænd, der forbereder formandskabet. Vi kan af gode grunde ikke vide, hvad regeringen ender med at beslutte, men vi har peget på to nøgleområder, der bør prioriteres højest i den igangværende reformproces.«

Men det er også et forsøg på at vende debatten til en konstruktiv debat, hvor de forskellige modparter kan mødes og blive enig om, at domstolen kan reformeres, og det samtidigt er muligt ikke blot at beskytte menneskerettighederne men ligefrem styrke dem. Dette forsøg på at vende diskursen faldt til jorden, da den ikke tager stilling til de andre juristers argumenter som blandt andet går på at politikernes årsag til at ville reformere domstolen, er bygget på falske præmisser. Forfatterne har en anden forståelse af virkeligheden end de andre jurister og derved også en anden forståelse af ords betydning og hvordan forholdet mellem den dynamiske fortolkning, EMD, politikere og den demokratiske støtte til EMD og EMRK hænger sammen.

5.7 En stat over staten

”Danmarks menneskerettighedsdommer opfordrer politikere til at droppe barsk og polemisk sprog” er et meningsinterview skrevet af Morten Skærbæk og er udgivet i Politiken den 29. september 2017.⁵⁷ Denne artikel omhandler Jon Fridrik Kjølbro men også Peter Skaarup (DF), Trine Bramsen, som er Socialdemokratiets retsordfører og Søren Pape Poulsen (K). Kjølbro opfordrede politikere til at holde en ordentlig debattonen,

⁵⁶ Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask, ”Menneskerettighedsdomstolen under forandring”. Jyllands-Posten, 17.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://jyllands-posten.dk/debat/kronik/ECE9877583/menneskerettighedsdomstolen-under-forandring/>

⁵⁷ ”Danmarks menneskerettighedsdommer opfordrer politikere til at droppe barsk og polemisk sprog”. Morten Skærbæk. Politiken, 28.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6132932/Danmarks-menneskerettighedsdommer-opfordrer-politikere-til-at-droppe-barsk-og-polemisk-sprog>

hvilket Kjølbro mener de ikke har gjort og de derved underminerer domstolens legitimitet. Han mener, at en kritisk debat er helt legitim, men at man ikke skal underminere og undervurdere domstolens vigtige rolle.⁵⁸ I stedet foreslår han, ligesom Christoffersen og Madsen i overstående artikel, at politikere skal fokusere på en konstruktiv dialog. Her henviser Kjølbro til to forskellige artikler af henholdsvis Peter Skaarup og Trine Bramsen, som begge har udtalt sig kritisk over for domstolen. Herefter kommer Skaarup med et svar på overstående kritik fra Kjølbro. Skaarup mener at dog at det giver resultater, hvis man kontant afviser EMD, men at dette ikke udelukker en konstruktiv dialog. Bramsen mener, at Kjølbro's udtalelser er ”besynderlige” og at Kjølbro er imod en politisk debat. Hun mener samtidigt, at man har mistet den demokratiske kontrol med domstolen, og at den nuværende debat er et forsøg på at få denne kontrol tilbage.

Søren Pape Poulsen har i en skriftlig kommentar til Politiken udtalt, at man skal kunne kritisere domstolen, men at det dog skal være en konstruktiv kritik.⁵⁹ Dette meningsinterview bringer det brede persongalleri sammen, idet vi både har Kjølbro, som er Danmarks dommer ved EMD, justitsministeren Søren Pape Poulsen, Dansk Folkepartis Peter Skaarup og, som nævnt overstående, Socialdemokratiets retsordfører Trine Bramsen sammen. Denne artikel er således en kort indblik i, hvor bredt denne diskurs har spredt sig og nået forskellige juridiske og politiske aktører. Kjølbro indtager rollen som modpol til disse politikere, som alle ønsker en reformering af EMD's praksis – særligt i forhold til den dynamiske fortolkning, i mere eller mindre grad.

Både Trine Bramsen og Peter Skaarup gør brug af en relativ hård tone overfor EMD's praksis og Kjølbro's udtalelser, men det er kun Bramsen, som direkte kommenterer på Kjølbro's udtalelser, og hvordan hun forstår disse. Bramsen kritiserer således Kjølbro's kritik og siger også dermed, at hans holdninger er udemokratiske. For at kunne styre interaktionskontrollen kræver det, at man ikke blot kommenterer på tidligere udtalelser, men styrer interaktionen i den retning, som vedkommende ønsker. Dette formår (paradoksalt) kun Kjølbro og Pape Poulsen. Kjølbro forklarer, at kritikken af domstolen og domstolens arbejde bør erstattes af konstruktiv dialog og samarbejde. Pape Poulsen forklarer, i samme tone boldgade, at vi ikke blot skal tale om EMD med også tale med

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ ”Danmarks menneskerettighedsdommer opfordrer politikere til at droppe barsk og polemisk sprog”. Morten Skærbæk. Politiken, 28.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6132932/Danmarks-menneskerettighedsdommer-opfordrer-politikere-til-at-droppe-barsk-og-polemisk-sprog>

EMD. Eftersom Pape Poulsen er iblandt initiativtagerne for reformen, har han også visse konkrete værktøjer, som gør at han kan lede diskursen. Derfor er dette meningsinterview todelt, da både Kjølbro og Pape Poulsen formår at dele diskursen i to forskellige retninger. Dette afhænger af læserens forståelse af virkeligheden og derved også læserens ideologiske tilhørsforhold og forståelse af ords betydning. Derved er det altafgørende, hvilken forståelse man har af eksempelvis ord som den dynamiske fortolkning og den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Kjølbro og Pape Poulsen har således også forskellige opfattelser af forholdet mellem subjekter og hændelser – hvilket viser sig i deres udtalelser. De argumenterer begge for en konstruktiv og saglig debat men ud fra forskellige udgangspunkter. Kjølbro ønsker en forståelse af EMD's praksis og dens vigtighed for ikke blot Danmark men hele Europas befolkning, mens Pape Poulsen har et nationalt perspektiv. Hvilken aktør man finder sig enig med, afhænger således også af læserens perspektiv. De forskellige aktører i debatten holder en overordnet høflig tone over for hinanden, men at anklage nogen for at være udemokratiske er alligevel en fornærmelse i mange henseender. Derudover mener Bramsen, at Kjølbro's udtalelser blot understreger problemet med domstolen. Peter Skaarup forsøger at få diskursen hen det punkt, som han fik skabt i forbindelse med sit læserbrev – men lykkedes ikke. I forhold til modalitet er hele artiklen præget af, at de forskellige aktører kategorisk argumenterer for deres synspunkter. Dette har dog ingen indflydelse på min vurdering af interaktionskontrollen.

5.8 Demokratisk kontrol

Den ottende og sidste artikel er også skrevet af Politikens politiske reporter Morten Skærbæk. Artiklen ”Dommer kritiserer politikere – til S-ordførers store undren” er udgivet den 29. september 2017.⁶⁰ Denne artikel omhandler, som den forrige, også Trine Bramsen og Jon Fridrik Kjølbro og går dybere ind i Bramsens synspunkter og kritik af Kjølbro. Jeg har, som nævnt ovenstående, valgt denne artikel, da den i højere grad bringer et EU-støttende parti ind i debatten i forhold til Dansk Folkeparti og dets

⁶⁰ Skærbæk, Morten, ”Dommer kritiserer politikere – til S-ordførers store undren”. Politiken, 29.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6135539/Dommer-kritiserer-politikere-til-S-ordf%C3%B8rers-store-undren>

gruppeformand Peter Skaarup. Morten Skærbæk gengiver som det første kritikken fra Kjølbro og fokuserer derefter på Bramsens svar. Bramsen står fast ved hendes tidligere udtalelser: eksempelvis at menneskerettighedsdomstolen laver politik. Hun mener, at det er vigtigt at have demokratisk kontrol med domstolen, således at man kan sikre, at afgørelserne følger flertallet, og hvis dette ikke er tilfældet, at det bliver muligt at ændre lovene. Hun forklarer dog, at hun ikke sidder inde med en model, som vil gøre at EMD bliver demokratisk kontrolleret, men at dette må der tages en dialog om. Hendes forslag er således, at medlemslandene skal diskutere i Europarådet, så der kan sikres en fremtidig opbakning til konventionen, domstolen og dens praksis. Hun mener derved, at hun er med til at beskytte konventionen og domstolen, da den kræver en reformering for at kunne overleve. Disse udtalelser fra Bramsen opsummerer den kontinuerlige debat fra politikernes side. Dette blev formuleret anderledes i en anden artikel af Morten Skærbæk, hvor Søren Pape Poulsen udtale, at man skal forandre for at bevare.⁶¹ Bramsen gentager således en del af Pape Poulsens udtalelser, og bringer derfor intet nyt til debatten, bortset fra at denne artikel viser, at det ikke blot er højrefløjen af den politiske linje, som ønsker en reformering af EMD's praksis og EMRK. Bramsen formår i en vis grad at overtage interaktionskontrollen, men kun i det omfang Pape Poulsen tidligere har magtet. Hun forsøger således at cementere hans udtalelser i den offentlige debat og gengiver derfor hans opfattelse af virkeligheden og forståelse af ords betydning.

5.9 Afslutning

Jeg valgte at gøre en kritisk diskursanalyse med særligt fokus på interaktionskontrol, modalitet, høflighed, transitivitet og ords betydning. Disse elementer har valgte jeg, da jeg ville tydeliggøre kampen om retten til at bestemme en diskurs. Denne diskurs har store konsekvenser for Danmarks internationale omdømme, den nationale selvopfattelse, borgernes retssikkerhed og har politiske konsekvenser for Danmark. Jeg vil i det følgende kort komme ind på den observerede sociale praksis i ovenstående artikler. Både

⁶¹ ”Overrasket justitsminister vil tage dommer på ordet og blande sig i kontroversielle sager.” Morten Skærbæk. Politiken 28.8.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/art6084276/Overrasket-justitsminister-vil-tage-dommer-p%C3%A5-ordet-og-blande-sig-i-kontroversielle-sager>

ideologiske holdninger og hegemoniske diskurser kan ofte virke selvindlysende. I denne tekst bliver det muligt at se kampen om hegemoni. Der eksisterer næsten altid flere diskurser i en debat – og ofte står disse i opposition til hinanden. Ovenstående diskurser forsøger at udelukke den anden og derved vinde retten til at definere en debat eller en problemstilling.

I denne analyse bliver det muligt at se, hvordan diskursen ændrer indhold afhængigt af, hvorvidt aktører formår at overtage interaktionskontrollen. Eksempelvis formår Søren Pape Poulsen gang på gang at bestemme, hvad diskursen omhandler. En af årsagerne til dette er naturligvis, at han som Justitsminister har en position, som gør at han kan tage beslutninger på Danmarks vegne, hvilket giver ham muligheden for ikke blot at komme med sine holdninger, men faktisk fortælle andre, hvad der kommer til at ske. I forhold til Pape Poulsens udtalelser er det mig uklart, om hans tilsyneladende beslutsomhed kommer fra sin position i regeringen, eller om denne selvhævdelse blot er hans væremåde. Under alle omstændigheder bliver det i analysen tydeligt, at Pape Poulsen står tilbage som den øverste i magthierarkiet i forhold til diskursen om den dynamiske fortolkning. Han formår både at formilde juristerne og de andre politikere ved at tale på begge sider af debatten uden at fremmedgøre nogen af aktørerne.

I forhold til de restende aktører i debatten er det interessant at se kampen om retten til at bestemme, eksempelvis hvad den dynamiske fortolkning indebærer. Meget af denne uenighed stammer fra, at de har forskellige opfattelser af den dynamiske fortolkning og derved forskellige udgangspunkter. På flere punkter snakker aktørerne forbi hinanden. Eksempelvis blander politikerne flere gange idéen om dynamisk kontrol og demokratisk opbakning til domstolen sammen. Dette kan juristerne adskille, men de forklarer dette ikke tydeligt i deres svar til politikerne. Juristerne forsøger at komme igennem med deres forklaring af den dynamiske fortolkning, men dette sker for døve ører. Kun Pape Poulsen virker umiddelbart tilgængelig, men som nævnt ovenstående, formår han i stedet at vende diskursen til det, han ønsker den skal omhandle. Det skal dog nævnes, at politikernes argument, at demokratisk kontrol af domstolen skal styrke den demokratiske opbakning til domstolen, er særlig interessant – da dette kommer på baggrund af en meningsmåling, som ikke reflekterer danskernes holdning til EMD. Søren Pape Poulsen bestemmer gennemgående diskursen, og derfor er øverst i magthierarkiet angående denne diskurs. Derefter følger juristerne og til sidst de resterende politikere.

I det følgende vil jeg kort komme ind på forskellen mellem en præskriptiv eller deskriptiv retskildeteori, da dette er relevant i forhold til at forstå de forskellige positioner i diskursen. En præskriptiv retskilde omhandler det, som bør gøres, hvorimod en deskriptiv retskilde omhandler, hvordan noget er, fremfor hvordan det bør være. Disse to teorier kan være med til at forklare, hvordan politikerne og juristerne ”taler forbi” hinanden. De har således forskellige opfattelser af, hvordan virkeligheden hænger sammen. Politikerne mener, at domstolen skal afspejle, hvordan virkeligheden er (deskriptiv), mens juristerne mener, at domstolen skal afspejle, hvordan virkeligheden skal se ud (præskriptiv). For at kunne opnå en enighed omkring domstolens praksis, er det derfor nødvendigt, at de først bliver enige om en retskildeteori. Et andet udgangspunkt, hvor aktørerne adskiller sig fra hinanden, er opfattelsen af en domstols dynamiske fortolkninger. Det er muligt at argumentere for, at alle domstole er dynamiske og politikernes ønske, at modvirke dette, er meningsløst. Dog er det for politikerne mere konkret end dette, idet de ikke ønsker, at domstolen har ret til at dømme i sager, som specifikt ikke nævnes i konventionen. Juristerne modargumenterer med, at størstedelen af de menneskerettigheder, vi værner om i dag i forhold til eksempelvis LGBTQ-rettigheder, er et direkte resultat af domstolens dynamiske fortolkning.

En anden problematik, som er vigtig i forståelsen af overstående analyse, er spørgsmålet om demokratisk kontrol og demokrati. Begrebet demokratisk kontrol omhandler de folkevalgtes kontrol med institutioner som EMD. Ovenstående politikere ønsker demokratisk kontrol over domstolen. Ifølge dem vil dette sikre domstolens fremtid, da tilliden til domstolen vil stige. Demokratisk kontrol med domstole er for det første risikabelt, da domstole skal være uafhængige af den udøvende og lovgivende magt. Domstole kan ikke være afhængige af, hvem der har magten. En tredeling af magten sikrer borgernes retssikkerhed – og dermed også demokratiet. Dette bliver yderligere problematisk i forbindelse med en international menneskerettighedsdomstol. Denne problematik virker ikke til at blive udtalt i diskursen, hvilket problematiserer forholdet mellem jurister og politikere. Juristerne kunne vinde en del i diskursen, hvis de påmindede politikerne om magtens tredeling og overstående problematikker.

6 Diskussion

Indledningsvis havde jeg en forventning om, at jeg objektivt kunne vælge artiklerne. Alt efter hvilket perspektiv, man har, kan man sige, at dette er lykkedes i mere eller mindre grad. Det havde naturligvis også været muligt at være en anden metode eller en anden teori. Det havde også været oplagt at blot gøre en diskursanalyse i stedet for en kritisk diskursanalyse. Forskellen mellem disse to og årsagen til at jeg valgte Faircloughs kritisk diskursanalyse, er at den kritiske diskursanalyse også har fokus på magthierarkier, hege-
moni og ideologi. Disse elementer har jeg vurderet, var nødvendige i min analyse, men dette er naturligvis en subjektiv vurdering. Studiets konklusion ville også have været anderledes med ovenstående alternative metoder og teorier – samt valget af primærmateriale. I forhold til at kunne lave en fuldstændig repræsentation af debatten, ville dette kræve en større mængde primærmateriale samt en inddragelse af regeringens Formandskabsprogram. Derudover ville en analyse også være mere fyldestgørende med fokus på ikke blot perioden op til formandskabet men en et kontinuerligt perspektiv, hvor også debatartikler og Folketingshøringer fra perioden under selve formandskabet er inddraget i analysen. Som analysen også viser, så skifter retten til at definere diskursen sig næsten konstant, og jeg kan kun vurdere på den valgte tidsperiode omkring de valgte artikler. Dette vil sige, at jeg ikke kan vurdere, hvad diskursen handler om en uge efter den sidste valgte artikel, og dermed heller ikke under hele formandskabsperioden. Denne periode kunne ligeledes være interessant at undersøge.

Som man også bemærker, har jeg ikke fokuseret på begivenhederne under formandskabet eller at Danmark ikke formåede at reformere domstolen i nogen grad. Dette har ikke været fokus i denne opgave, og jeg har derfor intentionelt udeladt dette fra analysen, da det kan fjerne fokus fra vigtigheden i at forstå en diskurs, som ønsker at reformere domstolen. Dette er ikke første gang sådan en debat har spredt sig, og det er heller ikke den sidste debat, som angriber det internationale samfund og menneskerettighederne. Jeg bidrager således med et casestudie af denne type diskurs, da det er vigtigt at forstå både forsvarer og anklager i en diskurs, som potentielt har store konsekvenser for ikke blot borgere i Danmark - men alle europæiske borgeres retssikkerhed.

På flere områder minder Mads Bryde Andersens artikel, ”Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem” (2017)⁶² om denne analyse. Andersen har en anden fremgangsmåde, udgangspunkt og uhensigtsmæssig selektiv i sit valg af materiale. Han analyserer diskursen og diskuterer herefter mulige handlingsmuligheder for Danmark og det danske formandskab. Han har blandt andet fokus på den overordnede debat i stedet for udvalgte artikler fra ”begge sider”, som jeg valgte. Disse analyser minder om hinanden, idet problemstillingerne minder om hinanden. Forskellen mellem de to analyser er ikke blot i de overstående elementer, men også i selve formålet med analysen. Andersens analyse virker som et middel til at nå et forudbestemt mål. Denne analyse har ikke en klar konklusion, men analyserer artiklerne med formålet at afklare, hvilken retning diskursen har taget samt, hvad diskursen handler om.

I forhold til artiklen ”The End of Virtue? – Denmark and the Internationalisation of Human Rights”⁶³ (2011) af Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsen, kan denne analyse ses som et eksempel i den udvikling, de dokumenterer. Danmark har historisk ikke brudt sig om international kontrol, og dette synliggøres i de valgte politikeres citater. Dog er deres forklaring af de danske jurister, som har vænnet sig til at inkludere internationale love i deres arbejde, mens de danske politikere fortsat forsøger at komme udenom internationale forpligtelser meget ens med dette studies analyse af de valgte artikler. I analysen bliver samme effekt tydelig, idet jurister forsøger at forklare, hvordan retspraksissen hænger sammen, men politikerne er umiddelbart interesseret i at få en demokratisk kontrol af domstolen.

6.1 Sammenfatning

Dette studie undersøgte, hvilke magthierarkier der eksisterer i debatten om den dynamiske fortolkning, EMD og EMRK. Således har jeg gjort en kritisk diskursanalyse af danske jurister og politikeres italesættelse af den Europæiske Menneskerettighedsdomstol samt den dynamiske fortolkning i de danske medier. Efter at have udvalgt otte artikler af og om forskellige jurister og politikere blev en analyse af de forskellige argumenter i

⁶² Andersen, M. B. (2017) Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem. *Juristen*, (3)

⁶³ Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask. “The End of Virtue? – Denmark and the Internationalisation of Human Rights” *Nordic Journal of International Law* 80 (2011)

debatten mulig. Jeg gjorde brug af Faircloughs kritiske diskursanalyse og havde her særligt fokus på interaktionskontrol, modalitet, høflighed, transitivitet og ords betydning. Jeg valgte yderligere at have et socialkonstruktivistisk teoretisk perspektiv. Dette perspektiv viste sig særligt brugbart i forhold til at forstå, hvordan mennesker konstruerer deres egen virkelighed og det muliggjorde en større forståelse af de individuelle holdninger i diskursen, samt hvordan disse er kommet til. Jeg valgte at gøre en kritisk diskursanalyse, og har i denne vist, hvordan magthierarkierne skabes og genskabes i en kontinuerlig diskurs.

Formålet med dette studie har været at anskueliggøre den politiske beslutningsproces, samt hvilke menneskeretslige konsekvenser dette kan have. Som nævnt tidligere, kan dette studie ses som et casestudie for lignende situationer, hvor en regering forsøger at modsætte sig international kontrol. Analysen besvarede problemstillingen, idet den viser, at Søren Pape Poulsen gennemgående bestemmer diskursen, og derfor er øverst i magthierarkiet angående denne diskurs. Derefter følger juristerne og til sidst de resterende politikere. Ved at tydeliggøre den hierarkiske ordening i denne debat, blev det også muligt at se, hvilke aktører påvirker debatten – herunder Pape Poulsen. Jeg mener ligesom Pape Poulsen, at Danmark skal forandre for at bevare. Jeg er dog ikke enig i, hvad han mener skal forandres. Danmark skal lære, at der altid er plads til forbedring, og at (selv) Danmark er underlagt samme regler som andre Europæiske lande. Derfor må og skal Danmark og danske politikere acceptere, at denne boomerang-effekt, som Jonas Christoffersen og Mikael Rask Madsen omtaler, er et positivt tegn, da det vidner om en menneskerettighedskultur, hvor det ikke blot er den laveste fællesnævner, som vi sammenligner os med, men at vi nu er på et niveau, hvor vi kan forandre lande som Danmark til det bedre. For at bevare tilliden og støtten til EMD og EMRK, bliver vi nødt til at acceptere og imødekomme hjælpen til at overholde de dynamiske fortolkninger.

Referencer

- Andersen, M. B. (2017) Menneskerettighedsdomstolens dynamiske fortolkninger som retspolitisk problem. *Juristen*, (3)
- Bjerregaard, Morten, ”Advokat: Politikere slår plat på retssikkerheden i populistisk kamp mod bander”. *Politiken* d. 10.12.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art6242702/Politikere-sl%C3%A5r-plat-p%C3%A5-retssikkerheden-i-populistisk-kamp-mod-bander>
- Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask, ”Menneskerettighedsdomstolen under forandring”. *Jyllands-Posten*, 17.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://jyllands-posten.dk/debat/kronik/ECE9877583/menneskerettighedsdomstolen-under-forandring/>
- Christoffersen, Jonas & Madsen, Mikael Rask. “The End of Virtue? – Denmark and the Internationalisation of Human Rights” *Nordic Journal of International Law* 80 (2011) *Clio Online* 2015. ”Partiernes placering”. Hentet fra d. 26/5 2018: https://sa-cdn.clioonline.dk/user_upload/Partierne.png
- Esmark, Anders, Bagge Lausten, Carsten & Åkerstrøm Andersen, Niels (red.) ”Social-konstruktivistiske analysestrategier” (2005) Roskilde Universitetsforlag
- Fairclough, Norman: “Discourse and Social Change” (1992) Polity Press
- Hartmann, Jacques, ”Retseksperter i debatindlæg: Menneskerettighedsdomstolen har faktisk folkelig opbakning”. *Politiken* 6.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art6096209/Menneskerettighedsdomstolen-har-faktisk-folkelig-opbakning>
- Henriksen, Anders, ”For et balanceret dansk formandskab for Europarådet – EMRK som en national interesse” (2017)
- Holstein, Erik, ”Bandedederen og "sigøjnerbossen" underminerer støtten til konventionerne”. *Altinget* d. 4.09.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://www.alinget.dk/christiansborg/artikel/bandedederen-og-sigoejnerbossen-underminerer-stoetten-til-konventionerne>

Holstein, Erik, ”Opbakningen til menneskerettighedskonventionen er på vippen”. Altinget d. 5.9.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://www.altinget.dk/artikel/opbakningen-til-menneskerettigheds-konventionen-er-paa-vippen>

Offersen, René, ”Vi skal prise os lykkelige for, at det ikke er blevet, som Bertel Haarder ønsker sig”. Berlingske 8.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://www.b.dk/kommentarer/vi-skal-prise-os-lykkelige-for-at-det-ikke-er-blevet-som-bertel-haarder-oensker>

Skaarup, Peter, ”Menneskerettigheder. Konventionen står for fald”. Vejle Amts Folkeblad 7.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://vafo.dk/Laeserbrev/Menneskerettigheder-Konventionen-staar-for-fald/artikel/490449>

Skærbæk, Morten, Bæksgaard, Anders & Arnfred, Carl Emil. ”Ny task force skal udfordre konventioner” Politiken d. 9.11.2016. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://politiken.dk/indland/article5649898.ece>

Skærbæk, Morten, ”Danmarks menneskerettighedsdommer opfordrer politikere til at droppe barsk og polemisk sprog”. Politiken, 28.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6132932/Danmarks-menneskerettighedsdommer-opfordrer-politikere-til-at-droppe-barsk-og-polemisk-sprog>

Skærbæk, Morten, ”Dommer kritiserer politikere – til S-ordførers store undren”. Politiken, 29.9.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art6135539/Dommer-kritiserer-politikere-til-S-ordf%C3%B8rers-store-undren>

Skærbæk, Morten, ”Overrasket justitsminister vil tage dommer på ordet og blande sig i kontroversielle sager”. Politiken 28.8.17. Hentet d. 15.04.18 fra: <https://politiken.dk/indland/art6084276/Overrasket-justitsminister-vil-tage-dommer-p%C3%A5-ordet-og-blande-sig-i-kontroversielle-sager>

Sørensen, Jørgen Steen, ”Aktivistiske domstole – et blik på Europa og Danmark” (2017) TV2 Dokumentar, ”Sigøjnerbossen – og hans berygtede familie” (2014). Hentet d. 10.05.18 fra: <https://play.tv2.dk/programmer/dokumentar/serier/sigoejnerbossen---og-hans-berygtede-familie/familien-levakovic-fra-koebenhavn-del-1-93404/?icid=S%C3%B8gning%20p%C3%A5%20%22levakovic%22:area1:1:Sig%C3%B8jnerbossen%20-%20og%20hans%20berygtede%20familie>

Tyrer v. the United Kingdom Judgment 25 April 1978 (Application no. 5856/72), § 31.

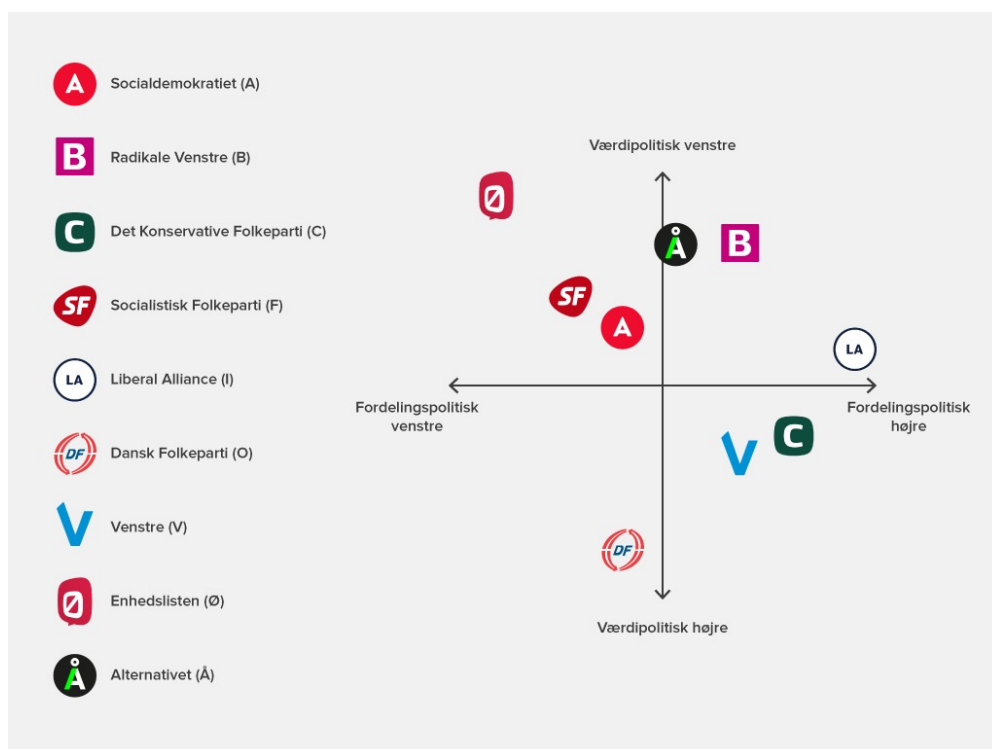
Uddannelses- og forskningsministeriet, ”Mikael Rask Madsen”. Senest opdateret d. 13.3.17. Hentet d. 4.5.18 fra: <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/forskningsformidling/eliteforsk/prismodtagere/prismodtagere-2017/eliteforsk-priserne-2017/mikael-rask-madsen>

Ritzau, ”OVERBLIK: Bandleder og vaneforbryder bliver i Danmark”. Information d. 14.12.2017. Hentet d. 1.05.18 fra: <https://www.information.dk/telegram/2017/12/overblik-bandleder-vaneforbryder-danmark>

Ritzau, ”Støjberg om kritik: Europarådet lever i en drømmeverden”. Berlingske d. 19.06.2017. Hentet d. 01.05.18 fra: <https://www.b.dk/politiko/stoejberg-om-kritik-europaraadet-lever-i-en-droemmeverden>

Bilag

Partierne i forhold til hinanden



Figur 1 Det nye politiske landskab.⁶⁴

⁶⁴ Clio Online 2015. "Partiernes placering". Hentet fra d. 26/5 2018: https://sa-cdn.clio-online.dk/user_upload/Partierne.png